

O mestu sinonima u poslovnom registru engleskog jezika

REZIME: Cilj ovog rada je razmatranje fenomena sinonimije u poslovnom registru engleskog jezika. Iako se u opštoj leksici sinonimija smatra glavnim pokazateljem jezičkog bogatstva, u stručnim terminologijama većina lingvista je smatra defektom, jer krši zlatno pravilo o jednoznačnosti i preciznosti termina.

U poslovnom registru engleskog jezika sinonimija je veoma česta pojava, što je posledica velikog priliva stranih reči u proteklim vekovima. Izrazito rastući trend zapaža se u domenu akronima i abrevijatura, gde sinonimi najčešće ostvaruju međusobnu zamenljivost. Ovakva tendencija svakako ukazuje na potrebu za jezičkom ekonomijom.

Nadamo se da će ova kratka analiza omogućiti čitaocima bolje razumevanje problema ambigviteteta nastalog postojanjem sinonimije u poslovnom žargonu engleskog jezika.

KLJUČNE REČI: *sinonimija, poslovni registar engleskog jezika, akronim, abrevijatura, jezička ekonomija*

Sinonimija, kao osnovni predmet interesovanja u ovom radu, predstavlja jedan od fenomena, u domenu leksičkih paradigmatičkih odnosa, koji stvara probleme lingvistima, leksikografima i svima onima koji se bave izučavanjem jezika.

Sinonimija (grč. *synōnymia* v. *sinonim*), prema *Velikom rečniku stranih reči i izraza*, označava „istoznačnost, isto ili slično značenje“. Sinonim se na istom mestu definiše kao: „(grč. *Synōnymon*, v. *sin-*, *-onim*) lingv. reč koja je istog ili sličnog značenja s drugom reči, ali se po obliku razlikuje (hartija i papir, desiti se i dogoditi se)“ (Klajn, Šipka, 2007).

D. Gortan-Premk zastupa stav „da je sinonimija leksička pojava zasnovana na asocijativnom povezivanju različitih leksema koje imenuju iste ili slične semantičke sadržaje, odnosno sinonimija je leksički mehanizam povezivanja sinonima (Gortan-Premk, 2004: 159).

Terminolozi podrazumevaju, međutim, jednosmeran odnos između jezičkog znaka i pojma, što iz terminološke leksike isključuje poliseme, homonime i sinonime. M. Karadža-Garić tvrdi: „Neosporno je da sinonimija ili, preciznije rečeno, terminološka dubletnost predstavlja štetnu pojavu u svakoj terminologiji, ali u njenom otklanjanju treba voditi računa o nizu raznovrsnih činilaca koji su uslovili njen nastanak i opstanak“ (Karadža-Garić, 1988: 29). Njeno mišljenje je da bi trebalo otkloniti sinonimne termine ukoliko je taj termin prema oceni stručnjaka netačan ili narušava jezičku normu. Kasnije, ipak, ublažava svoj stav i navodi da bi stroga primena samo ovog principa, bez uvažavanja mnogih drugih činilaca koji treba da prate taj rad, mogla da

stvori samo dodatne teškoće. Ona staje na stanovište da je potreban stepen ujednačenosti uslovljen samom prirodom terminološkog sistema. „U nekoj oblasti je neophodno strogo fiksiranje značenja, a u drugoj nije“ (ibid.: 28).

U nauci o jeziku postoji vrlo neujednačen stav o pitanju sinonimije. Ima naučnika koji postavljaju vrlo stroge kriterijume, te smatraju da sinonimija i ne postoji. Tog mišljenja je bio L. Blumfeld (Bloomfield, 1933), jer ne postoje lekseme koje su uzajamno zamenljive u svim kontekstima. Ovaj strogi kriterijum o zamenljivosti značenja, baš u svim kontekstima, može dati rezultate samo kod monosemničkih reči, a to su, na prvom mestu, naučni termini.

Većina naučnika prihvata podelu sinonima na *istoznačnice* i *bliskoznačnice*. Smatra se da u jeziku ima daleko više *bliskoznačnica* (reči sa sličnim značenjem) nego *istoznačnica* (reči koje imaju identično značenje). U literaturi se za *istoznačnice* još koriste termini *pravi/apsolutni sinonimi*, čime se uspostavlja distinkcija od *bliskoznačnice*, odnosno *nepravih/relativnih sinonima*.

Dok govornici trećeg stava smatraju da treba potpuno isključiti termin *bliskoznačnost* (Tafra, 2005: 223), četvrto gledište u vezi sa fenomenom sinonimije je uvođenje *skale sinonimnosti* (*apsolutna sinonimija*, *potpuna sinonimija*, *deskriptivna sinonimija* i *približna sinonimija*), čiji je inicijator A. Kruz (Cruse, 1991: 265).

R. Dragičević smatra da semantička sličnost među leksemama može biti različitog intenziteta i da je zato bolje govoriti o skali sinonimnosti nego o binarnom odnosu *istoznačnica*–*bliskoznačnica*. Pošto se bliskoznačnost teško procenjuje, prema strogim pristupima sinonimi su samo reči istog značenja. Zato je autorka mišljenja da u pomoć treba pozvati i jezičko osećanje.

O sinonimiji u opštoj leksici najčešće se govori kao o glavnom pokazatelju jezičkog bogatstva. Sinonimi omogućuju iskazivanje značenjskih nijansi. R. Dragičević ističe: „Ako bi se jedan od sinonima izgubio, drugi bi proširio svoje značenje i tako preuzeo ukupnu semantičku vrednost nekadašnje dve jezičke jedinice“ (Dragičević, 2007: 248).

D. Šipka u istom smislu navodi: „Društvene grupe identifikuju se pripadnošću dijalektu i profesionalnom izrazu, a individue još i idiolektom. Naravno, mogućnost izbora izuzetno je važan resurs za kreativne upotrebe jezika...“ (Šipka, 1998: 45).

Suprotno ovom stavu, mnogi lingvisti doživljavaju sinonimiju kao jezički balast. Pojam jezičke ekonomije ima za pretpostavku nepostojanje velikog broja apsolutnih sinonima, jer „jezik ne trpi gomilanje jezičkih jedinica koje imaju istu vrednost“ (Dragičević, 2007: 248). Štaviše, S. Ulman (Ullmann, 1957) postojanje sinonimije naziva semantičkom patologijom.

Odgovor na ovu dilemu nalazimo kod J. Matijašević: „Postojanje apsolutnih sinonima predstavlja prelazni stupanj, posle kojeg dolazi do diferencijacije sinonimskih značenja. Dakle, postojanje istoznačnica u jeziku čini samo jezički trenutak, kratku fazu, u kojoj se jedna leksema izbora za svoj status, a druga ili nestane ili donekle promeni značenje“ (Matijašević, 1982: 126).

Uzećemo kao primer leksemu *assurance*, koja je iz latinskog *assēcūrāre*, preko srednjovekovnog francuskog ušla u srednjovekovni engleski kao *assuraunce* i kasnije dala

leksemu *assurance*. Sa druge strane, leksema *sure* (ME – srednjovekovni engleski) daje derivaciju *ensuren*, možda kontaktom između anglofrancuskog oblika *enseurer* i srednjovekovnog engleskog *assuren*, iz čega nastaje leksema *to insure* (Partridge, 1983: 136). Ove dve lekseme – *to assure* i *to insure* – zadržavaju sinonimno značenje (osiguranje) sve do kraja XIX veka. Tokom vremena dolazi do divergencije u značenju. Tako u slučaju lekseme *assurance* dolazi do sužavanja značenja, u smislu osiguranja od onih rizika do kojih će svakako doći, pre ili kasnije (life assurance). Sa druge strane, leksema *insurance* zadržava šire značenje i odnosi se na osiguranje od svih vrsta rizika kojima bi osiguranik mogao biti izložen, ali ne neminovno. Valja napomenuti da se termin *assurance* danas pretežno koristi u Velikoj Britaniji.

Obe lekseme razvile su i morfološku i semantičku derivaciju:

- *assurance* – to assure, the assured, assuredly, assurer, life assurance;
- *insurance* – to insure, the insured, insurer, insurable, insurance company, insurance policy, insurance certificate.

U savremenoj lingvistici prihvaćeno je kao aksiom da potpuna sinonimija ne postoji. Prema Blumfildu, „svaki lingvistički oblik ima konstantno i specifično značenje. (...) Pretpostavljamo, ukratko, da apsolutni sinonimi ne postoje“ (Bloomfield, 1933).

Stiven Ulman navodi: „Iako ima puno istine u ovim stavovima, pogrešno bi bilo negirati mogućnost postojanja potpune sinonimije. Paradoksalna je činjenica da takvu sinonimiju srećemo tamo gde bismo je najmanje očekivali: u stručnim nomenklaturama. Činjenica da su naučni termini precizno omeđeni i emotivno neutralni omogućuje nam da tačno ustanovimo da li su neki od njih u potpunosti zamenljivi; no, apsolutna sinonimija je, bez sumnje, retka pojava“ (Ullman, 1962: 141).

Ovaj autor takođe ističe da se u engleskom jeziku sinonimi klasifikuju na bazi dva osnovna principa, naime prema dvočlanom (double scale) i tročlanom modelu (triple scale). Dvočlani model se odnosi na anglosaksonski naspram latinskog jezika. Kod tročlanog modela anglosaksonski je u opoziciji prema pozajmljenicama iz francuskog i latinskog/grčkog. Domaća reč je uvek neposrednija, manje formalna i ekspresivno obojena, dok su pozajmljenice formalne, apstraktne, pa čak i dvosmislene.

Navešćemo neke primere dvočlanog modela:

Anglosaksonski	Latinski
to acknowledge	to certify
to answer	to reply
to buy	to purchase
dear	expensive
idle	unemployed
inner	internal
learned	erudite
loan	credit
goods	marchandise
to read	to peruse
sharp	acute
trade	commerce
world	universe

Slede primeri tročlanog modela:

Anglosaksonski	Francuski	Latinski/grčki
deed	agreement	contract
food	nourishment	nutrition
to stop	to cease	to terminate
to rise	to mount	to ascend
to end	to finish	to conclude
to start	to commence	to initiate
yield	profit	benefit

U većini ovih slučajeva domaći sinonim je najjednostavniji i najobičniji; latinski/grčki sinonim je apstraktan i sadrži hladnu i bezličnu preciznost, dok je francuski sinonim između ova dva ekstrema.

Činjenica je da je engleski jezik izuzetno bogat sinonimima, budući da je njegov vokabular vekovima bio izložen različitim uticajima. Danas se reči anglosaksonskog porekla smatraju izvornim, a reči koje potiču iz drugih jezika koji su na njega uticali stranim ili pozajmljenicama. Tako u poslovnom žargonu savremenog engleskog jezika nailazimo na parove leksema (dublete) koji se paralelno koriste u oba oblika:

act of God – force majeure
 annually – p.a. (per annum)
 for example – e.g. (exempli gratia)
 free on board – franco a board
 in good faith – bona fide
 intended – ex ante
 on behalf of – p.p (per pro)
 that is – i.e. (id est)
 without recourse – sans recours

Kada je reč o poslovnom žargonu engleskog jezika, pojava sinonimije se smatra terminološkim nedostatkom, uz preporuku da je treba izbegavati. Iako krši zlatno pravilo o jednoznačnosti termina, nepobitna je činjenica da sinonimija postoji u poslovnom engleskom jeziku. N. Silaški smatra: „Što je više reči tesno povezanih po značenju, u okviru jedne jedinice vanlingvističke stvarnosti, to značenje svakako može biti specifičnije definisano u okviru određene oblasti“ (Silaški, 2002: 119), pri čemu se ističe: „U tekstovima ekonomske tematike pojavljuju se sinonimi koji pripadaju različitim varijantama istog jezika, kao što je slučaj sa policentrično normiranim varijantama standardnog engleskog jezika – američkom i britanskom, u kojima su lekseme sinonimnog značenja prostorno omeđene unutar geografske regije“ (ibid.: 119).

Ovi različiti oblici istog jezika, sa drugačijim jedinicama vokabulara, veoma su značajni za nastavu stručne terminologije i pravilnu upotrebu u datom kontekstu.

British English

air consignment note
 full service bank
 base rate
 bill of exchange
 cheque
 company
 consortium/syndicated bank
 corporation charter
 department
 flotation
 gilt-edged securities

British English

head office/headquarters
 law
 luggage
 managing director
 margin
 offshore lending
 ordinary share
 profit and loss account
 real property
 retail price index
 sale slip
 shareholder
 sleeping partner
 smart card
 stock
 tender
 to establish
 timetable
 ultimate beneficiary
 visible trade

American English

airway bill
 all-purpose bank/ universal bank
 prime rate
 draft
 check
 corporation
 mixed-capital bank
 registrar of companies
 division
 initial public offering
 blue chip stocks

American English

main office
 act
 baggage
 chief executive officer
 spread
 foreign lending
 common share
 income statement
 real estate
 consumer price
 record of charge
 stockholder
 silent partner
 chip card
 inventory
 bid
 to incorporate
 schedule
 end user
 merchandise trade

Dešava se da se termin iz jedne varijante engleskog jezika odomaći u drugoj varijanti i počne da potiskuje lokalni termin. Tako se leksema *billion* (AmE), koja je u masovnoj upotrebi i van granica Amerike, veoma odomaćila u Velikoj Britaniji, čiji se izvorni termin *milliard* danas upotrebljava pretežno u engleskom jeziku bivših britanskih kolonija. Navešćemo primer termina *spread* (AmE), koji ne samo što se koristi kao pozajmljenica u mnogim svetskim jezicima, već u sve većoj meri prodire u Veliku Britaniju i istiskuje lokalni termin *margin*. Isti je slučaj sa sinonimnim parom *chief executive officer* (AmE) / *managing director* (BrE), gde termin *chief executive officer* sve više potiskuje leksemu *managing director* na domaćem terenu.

Terminolozi, koji su se bavili sinonimijom, prilikom izrade terminoloških leksikona polaze od stava da su sinonimi termini različitih leksema, a istih semema, tako da mogućnost supstitucije jedne lekseme drugom posmatraju kako na paradigmatском, tako i na sintagmatskom planu.

Prema mišljenju V. Belokapić: „Pri analizi supstitucije poslovnih termina sa paradigmatского aspekta, podvlači se da se termini-sinonimi odnose na jedan isti pojam i

objekat i da se zato ova pojava može definisati kao terminološka dubletnost. Terminidubleti su, prema tome, sememe koje izražavaju jedan isti pojam i mogu se međusobno zamenjivati u svakom kontekstu, a da ne utiču na promenu predmetno-logičkog sadržaja iskaza“ (Belokapić, 2008: 70).

Kao terminološki dubleti ove grupe mogu se izdvojiti sledeći primeri paradigmatiskih odnosa, uz napomenu da se termini u levoj koloni pretežno koriste u formalnom stilu, dok su oni u desnoj koloni nižeg stepena formalnosti, bez suštinske razlike između leksema:

to acquire – to obtain	merger – marriage
to advance – to grant	production – manufacture
annex – schedule	settlement – payment
bankruptcy – failure	statistics – figures
cartage – carriage	to dismiss – to sack
creditor – lender	to present – to offer
deficit – shortage	to purchase – to buy
discharge – unload	to submit – to give
intermediary – middleman	vendor – seller
marchandise – goods	

Na nivou sintagmatskih odnosa, navešćemo sledeće sinonimne parove, takođe u kategoriji formalno/neformalnog stila:

bear market– down market	trade deficit – trade gap
bull market – up-market	commence operations – start operating
net income – take-home pay	affidavit – sworn statement
fiscal year – financial year	fringe benefits – perks
minimum price – rock-bottom price	

Radi veće ekonomičnosti izražavanja, u poslovnom registru engleskog jezika nastao je čitav niz novih leksema izvedenih iz imeničkih složenica, putem prednjeg ili zadnjeg eliptiranja. Izostavljanjem jedne od komponenti novonastali termin ostaje u sinonimnom odnosu sa imeničkom složenicom.

banker's acceptance – acceptance	letter of credit – credit
bill of exchange – bill	personnel department – personnel
credit squeeze – squeeze	subsidiary company – subsidiary
interest rate – interest	stock exchange – ex/exchange

Generalno, u engleskoj poslovnoj terminologiji veoma je frekventna pojava akronimičnih sinonima (nastalih od početnih slova više reči) i abrevijatura (nastalih skraćivanjem složenog termina):

Akronimični sinonimi

any other business – AOB	free on board – FOB
banker's acceptance – B/A	European Free Trade Association – EFTA
bill of exchange – B/E	gross domestic product – GDP
bill of lading – B/L	initial public offering – IPO
cash against documents – C/D	in bond – IB
cash on delivery – COD	international monay order – IMO
carriage forward – CF	letter of credit – L/C
certificate of deposit – CD	London Stock Exchange – LSE
chartered accountant – CA	mail payment order – MPO
current account – c/a	money transfer – MT
documents against payment – D/P	payment on delivery – POD
documents against acceptance – D/A	petty cash – P/C
documentary collection – D/C	personal identification number – PIN
delivered at frontier – DAF	Society for Worldwide Financial Telecommunications – SWIFT
electronic funds transfer – EFT	Uniform Rules for Collections – URC
English for Special Purposes – ESP	value-added tax – VAT
free alongside ship – FAS	

Apokopični sinonimi (grč. apokopē odsecanje lingv. ispadanje jednog ili više glava, ili slogova na kraju reči), predstavljaju sve masovnije pojavu u poslovnoj leksici engleskog jezika, kada nove lekseme nastaju hotimičnim eliptiranjem poslednjeg sloga, ili dela reči:

accepted – acc.	enclosure – encl.
advertising manager – ad man.	exchange – exch.
attached – att.	executive – exec.
advertisement – advert./ad.	manager – man.
balance – bal.	memorandum – memo
capital – cap.	paragraph – para

Ima slučajeva da eliptiranjem jedne od komponenti novonastala leksema trpi morfološke promene (najčešće dobija oblik množine):

durable consumer goods – durables
gilt-edged securities – gilts
intangible assets – intangibles
overhead costs – overheads
perishable goods – perishables

Poslednjih godina sve je frekventnija pojava skraćivanja termina u poslovnom registru engleskog jezika (posebno u elektronskoj komunikaciji), u smislu eliptiranja vokala, diftonga, pa i slogova unutar lekseme:

bankruptcy – bkpt./bkrpt.	returned – retd.
cargo – cgo.	report – rpt.
certificates – cts.	signed – sgd.
department – dept.	storage – stge.
package – pkge	stock – stk.
parcel – pcl.	truck – tk.
pieces – pcs	transfer – trf.
received – rcd.	weight – wgt.

Na osnovu izloženih primera, zapažamo da je sinonimija veoma česta pojava u poslovnom registru engleskog jezika, što je rezultat velikog prodora stranih reči u prošlim vekovima. Evidentan je i rastući trend u nastanku i upotrebi akronima i više vrsta abrevijatura, gde su dubleti najčešće međusobno zamenljivi, a čija se frekventnost može opravdati povećanom potrebom za ekonomijom u jeziku.

Može se zaključiti da filološki ideal nauke o terminologiji o jednoznačnosti termina, koji često demantuje realnost odnosa jezika i društva, treba pre shvatiti kao tendenciju, ili poželjnu osobinu terminologije.

Literatura:

- Adam, J. H. (1990). *Longman Dictionary of Business English*, Harlow: Longman and York Press.
- Belokapić, V. (2008). *Leksičke odlike ruskog i srpskog poslovnog jezika*, Beograd: Univerzitet „Braća Karić“.
- Bloomfield, L. (1933). *Language*, New York.
- Dragičević, R. (2007). *Leksikologija srpskog jezika*, Beograd: Zavod za udžbenike.
- Ekonomski rečnik* (2006). Beograd: Ekonomski fakultet.
- Gortan-Premk, D. (2004). *Polisemija u organizaciji leksičkog sistema u srpskom jeziku*, Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Howard, J. (1989). *Words and Their Meaning*, London: Longman.
- Karadža-Garić, M. (1988). „Principi i metode rada u terminološkoj leksikografiji“, *Terminologija – načela, normiranje, usaglašavanje rada*, Beograd: Prevodilac.
- Klajn, I., Šipka, M. (2007). *Veliki rečnik stranih reči i izraza*, Novi Sad: Prometej.
- Kristal, D. (1996). *Kembrička enciklopedija jezika*, Beograd: Nolit.
- Matijašević, J. (1982). „O sinonimiji i sinonimima“. *Leksikografija i leksikologija*, Beograd – Novi Sad.
- Oxford Dictionary of Business English for Learners of English* (1994). Oxford: Oxford University Press.
- Partridge, E. (1983). *Origins – A Short Etymological Dictionary of Modern English*, New York: Greenwich House.
- Silaški, N. (2002). „Leksička sinonimija u ekonomskom i poslovnom registru en-

- gleskog jezika i moguće pedagoške implikacije“, *Ekonomski anali*, br. 153–4, Beograd: Ekonomski fakultet.
- Simurdić, B. (2003). *Srpsko-engleski ekonomsko-finansijski rečnik*, Beograd: G17 Institut.
- Šipka, D. (1998). *Osnovi leksikologije i sličnih disciplina*, Novi Sad: Matica srpska.
- The New Oxford American Dictionary* (2001). New York: Oxford University Press Inc.
- Ullman, S. (1962). „Polysemy and Meaning Chains“, *Semantics, An Introduction to the Science of Meaning*, Oxford.

The Role of Synonyms in Business English

SUMMARY: The aim of this paper is to address the phenomenon of synonymy in the business register of the English language. Although in general lexis synonymy is considered to be the main indicator of vocabulary abundance, in technical terminologies, most of the linguists take it as a defect, as it violates the basic rule that a technical term must be monosemous and precise.

In business English vocabulary, synonymy is a widely-spread phenomenon, as a result of the large inflow of loanwords into the English language, over the past centuries.

An upward tendency has been noticed in the formation of acronyms and abbreviations; these categories of synonymous pairs are easily interchangeable. Such tendencies indicate the need for language economy.

We hope that this short analysis will enable the readers to better understand the problem of ambiguity caused by the existence of synonymy in the business vocabulary of the English language.

KEY WORDS: *synonymy, business register of the English language, acronym, abbreviation, language economy*